

FAN, TA'LIM VA AMALIYOT INTEGRATSIYASI

ISSN: 2181-1776(E) | SJIF 2023: 6.907

Abdumalikova Zarnigor
Baxodirovna

O'zbekiston-Finlandiya pedagogika instituti «Ta'lim-tarbiya nazariyasi va metodikasi (Maktabgacha ta'lim)» yo'nalishi 1-bosqich magistranti

ZAMONAVIY TA'LIM METODLARIDAN MASHG'ULOTLAR DAVOMIDA FOYDALANISH

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada "Ta'limning metodlari va vositalari" xususida so'z yuritilib, metodlarning amaliy ahamiyati, turlari, qo'llanish usullari va vositalari haqida ma'lumotlar berilgan. Metodlarning amaliy ahamiyati atroflicha muhokama qilingan.

Tayanch so'zlar: Metod, ta'lim metodlari, ta'lim vositasi, didaktik vositalar, faoliyatni tashkil etish va xulq-atvor me'yorlarini shakllantirish (mashq) metodlari, mashq va o'rgatish metodlari, faoliyatni rag'batlash va motivatsiyalash metodlari.

ANNOTATION

This article talks about "Methods and tools of education" and provides information about the practical importance of methods, types, methods of use and tools. The practical significance of the methods is discussed in detail.

Key words: Method, educational methods, educational tool, didactic tools, methods of organizing activities and forming (exercise) norms of behavior, methods of training and teaching, methods of stimulating and motivating activities .

АННОТАЦИЯ

В данной статье рассказывается о «Методах и средствах обучения» и дается информация о практической значимости методов, видов, способов использования и средств. Подробно рассмотрена практическая значимость методов.

Ключевые слова: Метод, методы обучения, учебное средство, дидактические средства, методы организации деятельности и формирования (упражнения) норм поведения, методы обучения и обучения, методы стимулирования и

мотивации деятельности.

Metod soʻzi yunoncha tadqiqot, maqsadga erishish yoʻli, usuli deganidir. Metod - eng umumiy maʼnoda - maqsadga erishish usuli, maʼlum tarzda tartibga solingan faoliyatdir. Metodlarning asosiy mazmunini amaliyotda sinalgan ilmiy nazariyalar tashkil etadi. Har qanday ilmiy nazariya mohiyati jihatidan metod funksiyasiga egadir.

Metod, oʻz navbatida, yangi ilmiy nazariyalar va qonuniyatlarning ochilishiga vosita boʻladi.

Taʼlim metodlari deyilganda, oʻrganilayotgan materialni egallashga qaratilgan turli didaktik vazifalarni hal etish boʻyicha oʻqituvchining oʻrgatuvchi ishi va oʻquvchilarning oʻquv-bilish faoliyatini tashkil etish usullari yigʻindisi tushuniladi.

Taʼlim metodlari dastlab pedagog ongida muayyan yoʻnalishdagi faoliyatning umumlashma loyihasi tarzida namoyon boʻladi. Mazkur loyiha amaliyotga oʻqituvchi va oʻquvchilar faoliyatining oʻzaro tutashuvi, oʻqitish va oʻqishga qaratilgan aniq harakatlar, amallar yoki usullar majmuasi sifatida joriy etiladi. Metod boshqa shakllarda namoyon boʻlmaydi, buning boisi taʼlim metodi oʻzida umumiy holda faoliyatning didaktik modelini ifoda etadi. Didaktikada, shuningdek, taʼlim usullari atamasi ham keng qoʻllanadi.

Taʼlim usuli deganda, taʼlim jarayonida oʻqituvchi va oʻquvchilarning kutilgan maqsadga erishishga qaratilgan birgalikdagi faoliyatlari tushuniladi. Oʻqitish usullari taʼlim jarayonida oʻqituvchi va oʻquvchi- talaba faoliyatining qanday boʻlishini, oʻqitish jarayonini qanday qilib tashkil etish va olib borish kerakligini belgilab beradi. Taʼlim usuli - taʼlim metodining tarkibiy qismi yoki alohida tomoni. Metodlar bilan usullar munosabati oʻzaro bir-biriga bogʻlangan. Usul va metod butun va qism sifatida birbiriga bogʻlanadi. Usullar yordamida faqat pedagogik yoki oʻquv vazifasining bir qismi hal qilinadi.

Oʻqituvchilarning ayrimlari esa, «metod» tushunchasining oʻrniga «uslub» tushunchasini ham qoʻllaydilar. Ammo «uslub» tushunchasi «metod» atamasining mohiyatini oʻzida toʻliq aks ettira olmaydi. Chunki uslub koʻproq xususiy (soʻz borayotgan holatda aynan oʻqituvchiga xoslikni ifoda etadi) tavsifga ega boʻlib, aniq maqsadga erishish yoʻli sifatida xizmat qila olmaydi.

Tasvir (illyustratsiya) metodi namoyish metodiga chambarchas bogʻliq boʻlsada, didaktikada alohida oʻrganiladi. Iillyustratsiya narsa, hodisalar va jarayonlarni ularning ramziy koʻrinishlari - chizma, rasm, fotosurat, yassi modellar va boshqalar yordamida koʻrsatishni taqozo etadi.

Namoyish (demonstratsiya) metodi oʻrganilayotgan obyekt harakat dinamikasini ochib berishda qoʻl keladi va ayni chogʻda predmetning tashqi koʻrinishi va ichki tuzilishi haqida toʻlaqonli maʼlumot berishda keng qoʻllaniladi. Tabiiy obyektlarni namoyish qilishda, odatda uning tashqi koʻrinishi (shakli, hajmi, miqdori, rangi, qismlari, ularning oʻzaro munosabatlari)ga eʼtibor qaratiladi, soʻngra ichki

tuzilishi yoki alohida xususiyatlarini o'rganishga o'tiladi. Ko'rsatish ko'p holatlarda o'rganilayotgan obyektlarning subyekt yoki chizmasi yordamida kuzatiladi.

Amaliy metod - o'zlashtirilgan bilimlarni amaliy masalalar yechimini topishga yo'naltirilgan jarayonda qo'llashni taqozo etadi. Bunda nazariy bilimlarni amaliyotda qo'llash ko'nikmasi hosil qilinadi. Amaliy ishlar sinfda yoki tabiiy sharoitlar - maktab yer maydoni, issiqxona, geografik maydonlarda amalga oshiriladi. Ularni amalga oshirishda sodir etiladigan harakatlar o'qituvchi tomonidan nazorat qilinadi va zarur hollarda yo'riqnoma yoki maxsus ko'rsatmani o'quvchilar e'tiboriga havola etadi.

Ta'lim metodlari ta'lim vositalari bilan birgalikda qo'llaniladi. Ta'lim vositalari - bu yangi bilimlarni o'zlashtirish uchun o'qituvchi va o'quvchilar tomonidan foydalaniladigan obyekt. Ta'lim vositalari katta ahamiyatga ega. Ta'limning barcha vositalari ta'lim maqsadlarini muvafaqqiyatli amalga oshiradi. Ta'lim vositalari o'zida o'quv-tarbiyaviy maqsadga erishish uchun zarur bo'lgan moddiy yoki ma'naviy qadriyatlarni aks ettiradi. Odatda ular ta'lim metodlariga mos holatda foydalaniladi. Biroq, agar metodlar «qanday o'qitish» savoliga javob bersa, vositalar esa, «uning yordamida nimani o'qitish» savoliga javob beradi. An'anaviy ravishda qo'llaniladigan ta'lim vositalariga darslik, rasmlar, jadvallar, nutq, o'quv-ustaxonasi jihozlari, laboratoriyalar, axborot vositalari, o'quv jarayonini tashkil etish va boshqarish vositalari kiradi.

Didaktik vositalar deganda, o'quv va ko'rgazmali qo'llanmalar, namoyishli qurilmalar, texnik vositalar tushuniladi. Didaktik vositalar metodlar singari ta'limiy, tarbiyaviy va rivojlantiruvchi funksiyalarni bajaradi. Bundan tashqari o'quvchilarning o'quv-bilish faoliyatini hosil qilish, boshqarish va nazorat qilish vazifalarini bajaradi.

Didaktik vositalar audiovizuallik tafsilotida motivatsion, axborot, ta'lim jarayonini boshqarish, optimallashtirish funksiyalarini bajaradi.

Ta'lim vositasini tanlab olish ta'lim metodini tanlash bilan bog'liq. Agar ta'limning faol metodi(kitob bilan ishlash, mashqlar) foydalanilsa, u holda o'quv qo'llanmalari, darsliklar va ta'limning texnik vositalaridan foydalaniladi. Aynan ta'limning aktiv-texnik vositalari amaliy metodlarda foydalaniladi.

Ta'lim vositalari tasnifi aniq va yagona bo'lishi mumkin emas. Ta'lim vositasining ahamiyatli tomoni ularning birgalikda qo'llanilishidir va hech qachon bir-birini inkor etmaydi. O'qituvchining vazifasi - dars jarayonini faollashtirish uchun ta'limning samarali vositasini tanlab olishdir. Ta'lim vositalarini tasniflashda turli asoslarga ko'ra yondashish mumkin:

faoliyat subyektiga ko'ra;

faoliyat obyektiga ko'ra;

o'quv axborotiga munosabatiga ko'ra; - o'quv jarayonidagi vazifasiga ko'ra.

Ta'lim metodining o'qituvchi tomonidan to'g'ri tanlanishi, dars jarayonida turli vositalar yordamida mavzuning tushuntirilishi ta'lim sifatining oshishiga yordam beradi. Yuqorida ko'p bora ta'kidlab o'tilganidek, ta'lim metodlarini malakali o'qituvchining usuli bilan birlashishi natijasida fanning va o'rganilayotgan mavzuning mazmuni va o'ziga xosliklari to'liq ochib beriladi. Bu esa o'quvchilarning fan yuzasidan bilim, ko'nikma, malaka kompetensiyalarining shakllanishi va rivojlanishiga asos vazifasini o'taydi.

Yangi o'qitish usullarining xususiyatlari Konstruktivistik yondashuv sifatida ma'lum bo'lgan zamonaviy o'qitish an'anaviy o'qitish usullaridan farq qiladi. Talabalarga yodlash va o'qish buyurilmagan. Buning o'rniga, zamonaviy o'qitish usullari o'quv maqsadlariga sinfdagi o'zaro ta'sir, hamkorlik va qiziqarli mashg'ulotlarda faol ishtirok etish orqali erishilishini ta'kidlaydi. Zamonaviy o'qitish uslublarining ba'zi xususiyatlari quyida keltirilgan: O'quvchiga yo'naltirilgan: O'quv rejasi va darslar shunday tuzilganki, o'qituvchi shunchaki o'rganishni osonlashtirish va qo'llab-quvvatlash uchun u yerda, o'quvchi esa sinfdagi faoliyat va o'zaro munosabatlarda markaziy va ustunlik qiladi. Hamkorlikdagi yondashuv: yangi o'qitish usullari talabalarga hamkorlik qilish va tengdoshlari mehnatini qadrlash uchun yo'l ochadi. Integrativ: Zamonaviy o'qitish uslublari o'quvchilarning faqat bitta mavzuni emas, balki asosiy mavzuga nisbiy va qo'shimcha bo'lgan mavzular bo'yicha ham bilim olishiga olib keladi. Interfaol: Zamonaviy o'qitish uslublari interaktiv muhitga urg'u beradi. Talabadan yaxshi qaror qabul qilish va muammoni yechishga yordam berish uchun guruhda ham, yakka tartibda ham ishlash so'raladi. Inklyuziv: Zamonaviy o'qitish usullari hamkorlikda yondoshgan holda o'quvchining individual ko'nikmalarini aniqlashga qaratilgan va shu orqali o'quvchini o'z tezligida o'rganishga yordam beradi. Faol ishtirok: Zamonaviy o'qitish usullari passiv iste'moldan ko'ra qiziqarli faoliyat va amaliy o'rganishdan iborat.

REFERENCES

1. B.X.Xodjayev "Umumiy pedagogika nazariyasi va amaliyoti". Toshkent – 2017, "Sano-standart" nashriyoti.
2. O'zbekiston Respublikasi "Kadrlar tayyorlash milliy Dasturi" T., 2000 y. O'. Asqarova, M. Nishonov, M. Xayitbaev "Pedagogika" T., "Talqin" 2008 y.
3. R. Mavlonova "Pedagogika" T., "O'qituvchi" 2004 y.
4. To'raqulov X.A. "Pedagogik tadqiqotlarda axborot tizimlari va texnologiyalari". Toshkent: Fan, 2006.
5. Khaydarov, S. A. (2021). The role of the use of fine arts in teaching the history of the country. International scientific and practical conference. CUTTING EDGE-SCIENCE. In Conference Proceedings (pp. 41-43).
6. Davrenov, J., & Haydarov, S. (2021). TARIX FANINI O'RGANISHDA XVI-XVIII ASRLARDA YAPONIYA DAVLATI TARIXINI AHAMIYATI. Scientific progress, 1(6).
7. Narmatov, D., & Haydarov, S. (2021). TARIX FANINI O'QITISHDA ISPANIYA XV-XVII ASRLARDAGI TARIXI. Scientific progress, 1(6).
8. Elguzarov, B. B. O. G. L., & Haydarov, S. (2021). TARIX FANINI O'RGANISHDA
9. MITANNI DAVLATCHILIGINING O'RNI VA AHAMIYATI. Scientific progress, 1(6), 616-619.

10. Erkinov, A. S. O., & Haydarov, S. (2021). YUNON-BAQTRYA PODSHOLIGINING IJTIMOYI TUZIMI, XO‘JALIGI VA MADANIYATI. Scientific progress, 1(6), 620-622.